

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การดำเนินงานการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral
Mechanism: NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา:
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย

จัดทำโดย นายวินัย เก่งสุวรรณ
รหัส 17030

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 17 ปี 2569
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การดำเนินการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral
Mechanism-NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา:
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย

จัดทำโดย นายวินัย เก่งสุวรรณ
รหัส 17030

หลักสูตรนักระบบบริหารการทูต รุ่นที่ 17 ปี 2569
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูตกิตติพงษ์ ณ ระนอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูตสุพัตรา ศรีไมตรีพิทักษ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร.พลภัทร บุราคม)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) พัฒนาแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ที่เหมาะสมกับพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา และเสริมสร้างความพร้อมของทีมสหวิชาชีพจังหวัดเชียงราย โดยใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน 15 คน และการสนทนากลุ่มร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดเชียงรายเผชิญสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่ซับซ้อน โดยเฉพาะการหลอกลวงไปทำงานในศูนย์หลอกลวงออนไลน์และการบังคับให้กระทำความผิด ปัญหาสำคัญได้แก่ ข้อมูลรับแจ้งไม่ครบถ้วน การประสานงานที่ยังพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ความเข้าใจข้อบ่งชี้ที่แตกต่างกัน ตลอดจนข้อจำกัดด้านล่าม บุคลากร สถานที่ งบประมาณฉุกเฉิน และระบบข้อมูลส่งผลให้เกิดความล่าช้า การสัมภาษณ์ซ้ำ และความเสี่ยงที่ผู้เสียหายจะถูกมองเป็นผู้กระทำความผิดก่อนตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน

ผู้ศึกษาจึงเสนอให้จัดทำมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ระดับจังหวัด โดยกำหนดชุดข้อมูลขั้นต่ำ จุดประสานงานหลัก ระบบเวรนอกเวลาราชการ ผู้จัดการรายกรณี แผนช่วยเหลือรายบุคคล ระบบงบประมาณฉุกเฉิน การรักษาความลับ และการติดตามผลหลังปิดศูนย์ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ การซ่อมแผน การจัดเตรียมทรัพยากร ระบบข้อมูล และความร่วมมือข้ามกรมแดน

การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ควรเชื่อมโยง “คน กระบวนการ ข้อมูล ทรัพยากร และความร่วมมือ” ภายใต้อหังการผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง คุ้มครองไว้ก่อน คัดแยกเมื่อมีความพร้อม รักษาความลับ และไม่โทษผู้เสียหายจากการกระทำที่เป็นผลโดยตรงจากการถูกค้ามนุษย์ โดยควรมีงบประมาณ การและกำหนดให้มาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) เป็นหลักปฏิบัติร่วมของหน่วยงานในจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study) ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของหลายภาคส่วน หลายบุคคลซึ่งไม่อาจนำมากล่าวได้ทั้งหมด ผู้มีพระคุณท่านแรกที่ข้าพเจ้าใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คือ ท่านเอกอัครราชทูต กิตติพงษ์ ณ ระนอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และที่ปรึกษาอีก 2 ท่าน คือ ศ.ดร. พลภัทร บุราคม และ เอกอัครราชทูต สุพัตรา ศรีเมตรีพิทักษ์ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาทุกขั้นตอน เพื่อให้การเขียนรายงานฉบับนี้เกิดความสำเร็จสมบูรณ์

นอกจากนี้ ขอขอบคุณนายนครินทร์ เข้มทอง หัวหน้ากลุ่มนโยบายและวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงรายที่เป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม รวบรวมข้อมูล และจัดรูปแบบรายงาน รวมถึงบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาค้นคว้า ทำให้ผลการศึกษา มีความสมบูรณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ขอบคุณเพื่อน ๆ นบท. รุ่นที่ 17 ทุกคน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา เป็นกัลยาณมิตรที่ดีตลอดหลักสูตรการฝึกอบรม

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณนายกัณฑพงศ์ รังษีสว่าง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เมตตาส่งเสริมสนับสนุนให้ได้เรียนหลักสูตร นบท. รุ่นที่ 17 ทำให้มีโอกาสเกิดการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานราชการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดร. วินัย เก่งสุวรรณ

กันยายน 2569

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา	1
1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	8
บทที่ 2 การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและผลการศึกษา	9
2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา	9
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา	11
2.3 สรุปผลการศึกษา	14
บทที่ 3 ข้อเสนอ	30
3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	30
3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	32
บรรณานุกรม	36
ภาคผนวก	40
ก. ภาพการสนทนากลุ่มและการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม เวทีโครงการประชุม เชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงาน ด้านการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย	41
ข. ภาพการปฏิบัติหน้าที่ ณ ศูนย์บูรณาการคัดแยกตามกลไกการส่งต่อ ระดับชาติ (NRM)	42
ค. รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา	43
ประวัติผู้เขียน	44

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สรุปจำนวนและร้อยละของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำแนกตามเพศและช่วงอายุ ปี พ.ศ. 2567-2568	5
ตารางที่ 2	แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจำแนกตามกระบวนการ NRM 4 ขั้นตอน	15
ตารางที่ 3	แสดงการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังมี SOP ระดับพื้นที่	18
ตารางที่ 4	หน่วยงานที่ต้องดำเนินการในแต่ละขั้นตอน	21
ตารางที่ 5	แสดงมาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านหน้าและอุดช่องว่างจากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ชายแดนเชียงราย	25
ตารางที่ 6	แสดงกรอบข้อเสนอแนะเชิงระบบ 8 ด้าน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของกลไก NRM ในระดับพื้นที่ชายแดนให้เข้มแข็งในระยะยาว	27
ตารางที่ 7	ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในจังหวัดเชียงราย	30
ตารางที่ 8	แนวทางที่ควรปฏิบัติและควรหลีกเลี่ยงในการดำเนินงานตามกลไก NRM	33

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แสดงการวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	8
ภาพที่ 2	แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย	13
ภาพที่ 3	แสดงสรุปผลการศึกษาปัญหาการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา	29

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา

การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย มีภูมิหลังเกี่ยวเนื่องจากสถานการณ์การค้ามนุษย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับอาชญากรรมข้ามชาติหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการหลอกลวงบุคคลไปทำงานในศูนย์หลอกลวงออนไลน์หรือปฏิบัติการฉ้อโกงทางไซเบอร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ การฟอกเงิน ระบบการเงินใต้ดิน การพนันออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคล¹ ผู้ที่ถูกหลอกลวงไปทำงานอาจถูกยึดเอกสารประจำตัว กักขัง ข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย สร้างภาระหนี้ จำกัลดเสรีภาพ หรือบังคับให้กระทำการฉ้อโกงบุคคลอื่นผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งอาจเข้าลักษณะการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้กระทำความผิดทางอาญา หรือ trafficking for forced criminality²

การพิจารณาสถานะของบุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือ หลบหนี หรือถูกส่งกลับจากพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความซับซ้อน เนื่องจากบุคคลหนึ่งอาจปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ในฐานะผู้ต้องสงสัย ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงออนไลน์ ผู้หลบหนีเข้าเมือง หรือผู้ฝ่าฝืนกฎหมายแรงงาน ขณะเดียวกันบุคคลนั้นอาจเป็นผู้ถูกหลอกลวง บังคับ ข่มขู่ กักขัง หรือแสวงหาประโยชน์จนมีสถานะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การพิจารณาจึงต้องตรวจสอบทั้งวิธีการชักชวน กระบวนการควบคุม ระดับความสมัครใจ และรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ โดยไม่พิจารณาเฉพาะพฤติการณ์ภายนอกหรือผลจากการกระทำ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักไม่ลงโทษผู้เสียหายสำหรับการกระทำที่เป็นผลโดยตรงจากการถูกค้ามนุษย์ หรือ non-punishment principle

¹ United Nations Office on Drugs and Crime, *Transnational Organized Crime and the Convergence of Cyber-Enabled Fraud, Underground Banking and Technological Innovation in Southeast Asia: A Shifting Threat Landscape* (Bangkok: UNODC Regional Office for Southeast Asia and the Pacific, 2024).

² Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Online Scam Operations and Trafficking into Forced Criminality in Southeast Asia: Recommendations for a Human Rights Response* (Bangkok: OHCHR Regional Office for South-East Asia, 2023), pp. 5-18.

ก่อนมีแผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีกฎหมายและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการค้นหา ช่วยเหลือ และคุ้มครองผู้เสียหายอยู่แล้ว แต่กระบวนการของแต่ละหน่วยงานยังมิได้เชื่อมโยงภายใต้กรอบกลางเดียวกันอย่างชัดเจน การรับแจ้ง การคัดกรอง การระบุตัว การส่งต่อ และการช่วยเหลือจึงขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่ แนวปฏิบัติ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของแต่ละหน่วยงาน ส่งผลให้จุดเริ่มต้น จุดตัดสินใจ ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา ดำเนินการ และการส่งต่อข้อมูลอาจแตกต่างกัน

ข้อจำกัดสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การได้มาซึ่งข้อมูลและการสร้างความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่กับบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหาย บุคคลที่เพิ่งได้รับความช่วยเหลือหรือถูกส่งกลับอาจอยู่ในภาวะหวาดกลัว สับสน อับอาย หรือไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ บางรายกังวลว่าจะถูกจับกุม ส่งกลับ หรือดำเนินคดีจากการเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือจากการกระทำที่ถูกบังคับให้ทำ ขณะที่บุคคลต่างชาติอาจมีข้อจำกัดด้านภาษา วัฒนธรรม เอกสารประจำตัว และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนเอง^{3 4} หากการซักถามมุ่งค้นหาความผิด เร่งรัดเกินไป ไม่มีล่าม หรือดำเนินการในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม บุคคลอาจไม่กล้าเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือให้ข้อมูลเพียงบางส่วน ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถประเมินวิธีการ หลอกลวง การควบคุม การกักขัง การใช้ความรุนแรง และการแสวงหาประโยชน์ได้อย่างรอบด้าน

การไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพออาจส่งผลให้บุคคลที่เป็นผู้เสียหายถูกปฏิบัติในฐานผู้กระทำความผิดก่อนมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงครบถ้วน ขณะเดียวกัน การสัมภาษณ์ซ้ำ การขาดล่ามที่เหมาะสม และการส่งต่อข้อมูลที่ไม่ต่อเนื่อง อาจทำให้ผู้เสียหายต้องเล่าเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจหลายครั้ง และลดความไว้วางใจหรือความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ข้อจำกัดด้านการค้นหา ระบุตัว และคุ้มครองผู้เสียหายดังกล่าวได้รับการสะท้อนผ่านกลไกการประเมินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ หรือ Trafficking in Persons Report: TIP Report ซึ่งให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการระบุตัวผู้เสียหาย การดำเนินงานที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และการป้องกันมิให้ผู้เสียหายถูกควบคุมตัวหรือดำเนินคดีจากการกระทำที่เป็นผลโดยตรงจากการถูกค้ามนุษย์ รายงานประจำปี ค.ศ. 2022 กล่าวถึงความพยายามของประเทศไทยในการจัดทำกลไกการส่งต่อระดับชาติและกำหนดระยะเวลาเพื่อฟื้นฟูและไตร่ตรองว่าเป็นพัฒนาการสำคัญประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากลไกการส่งต่อระดับชาติมิได้เกิดจากรายงาน TIP หรือแรงกดดันจากต่างประเทศเพียงประการเดียว แต่เป็นการยกระดับการดำเนินงานของประเทศไทยให้สอดคล้องกับกฎหมายภายใน พันธกรณีระหว่างประเทศ หลักสิทธิมนุษยชน และมาตรฐานการคุ้มครอง

³ International Organization for Migration, *Trafficking in Persons Handbook: Handbook for Frontline Officers to Screen, Identify and Refer Potential Trafficking in Persons Victims* (Bangkok: IOM Thailand, 2023).

⁴ Substance Abuse and Mental Health Services Administration, *SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach* (Rockville, MD: SAMHSA, 2014).

ผู้เสียหาย ประเทศไทยจึงนำกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) มาใช้เป็นกรอบกลางในการเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การเผชิญเหตุหรือรับแจ้ง การประเมินข้อบ่งชี้ การช่วยเหลือเบื้องต้น การจัดระยะเวลาเพื่อฟื้นฟูและไต่ตรอง การคัดกรอง การคัดแยก การส่งต่อ การช่วยเหลือคุ้มครอง และการติดตามผล⁵

สาระสำคัญของกลไกดังกล่าว คือ ขั้นตอนการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของบุคคล ก่อนการตัดสินใจสถานะ โดยเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีข้อบ่งชี้ว่าอาจเป็นผู้เสียหายได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ เข้าถึงล่าม การช่วยเหลือทางกฎหมาย และการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต แนวทางนี้ช่วยปรับการปฏิบัติงานจากการมุ่งพิจารณาว่าบุคคลกระทำความผิดหรือไม่ ไปสู่การพิจารณาควบคู่กันว่าบุคคลนั้นถูกหลอกลวง บังคับ ควบคุม หรือแสวงหาประโยชน์หรือไม่

แม้ประเทศไทยจะกำหนดกรอบและเครื่องมือสำหรับการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติแล้ว แต่การนำไปใช้ในระดับพื้นที่ยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน การตีความข้อบ่งชี้ที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน ความไม่ชัดเจนของบทบาทในสถานการณ์เร่งด่วน การส่งต่อข้อมูลที่ไม่ต่อเนื่อง ตลอดจนข้อจำกัดด้านล่าม สถานที่พักคอย บุคลากรงบประมาณ ยานพาหนะ และอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยเฉพาะกรณีที่มีบุคคลจำนวนมากต้องได้รับการคัดกรองภายในระยะเวลาจำกัด ความท้าทายจึงเปลี่ยนจากปัญหา “การไม่มีกรอบกลาง” ไปสู่ปัญหา “การนำกรอบกลางไปใช้ในสถานการณ์จริง” ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดเชียงรายได้รับเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะเชิงพื้นที่ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ทั้งในมิติภูมิศาสตร์ชายแดน ความมั่นคง การเคลื่อนย้ายประชากรข้ามประเทศ ตลอดจนประสบการณ์ของหน่วยงานในพื้นที่ในการรับตัว คัดกรอง คัดแยก ส่งต่อ และช่วยเหลือคุ้มครองบุคคลที่เดินทางกลับจากประเทศเพื่อนบ้าน จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทยและอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างประเทศไทย-ลาว-เมียนมา หรือพื้นที่ที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมทองคำ” โดยมีชายแดนติดต่อกับเมียนมาประมาณ 130 กิโลเมตร และติดต่อกับ สปป.ลาวประมาณ 180 กิโลเมตร นับเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านพร้อมกันถึงสองประเทศ ลักษณะดังกล่าวทำให้จังหวัดเชียงรายมีบทบาทเป็นทั้งพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศ พื้นที่รับ-ส่งบุคคล และพื้นที่ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

บริบทดังกล่าวทำให้จังหวัดเชียงรายมีสถานะเกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ามนุษย์ครบทั้งสามลักษณะ ได้แก่ พื้นที่ต้นทาง พื้นที่ทางผ่าน และพื้นที่ปลายทาง กล่าวคือ ในฐานะพื้นที่ต้นทาง

⁵ คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติฯ พ.ศ. 2565.

ประชาชนในจังหวัดเชียงรายอาจถูกชักชวนหรือหลอกลวงให้เดินทางไปทำงานและถูกแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่อื่นหรือในต่างประเทศ ในฐานะพื้นที่ทางผ่าน บุคคลจากจังหวัดอื่นหรือชาวต่างชาติ อาจใช้เส้นทางที่เชื่อมต่อกับจังหวัดเชียงรายเพื่อเดินทางเข้าสู่หรือออกจากประเทศไทย ทั้งผ่านช่องทางปกติและช่องทางธรรมชาติ และในฐานะพื้นที่ปลายทาง บุคคลบางส่วนอาจเดินทางเข้ามาหา งานหรือแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ก่อนถูกบังคับใช้แรงงาน บังคับให้ กระทำผิด หรือถูกแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์จังหวัด เชียงราย ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า ปัญหาในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงทั้งกับประเทศเมียนมาและ สปป.ลาว และมีแนวโน้มเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการเคลื่อนย้ายบุคคลและอาชญากรรมข้ามชาติที่ใช้พื้นที่ ชายแดนเป็นจุดเชื่อมต่อ

การดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในจังหวัดเชียงรายยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับมิติด้านการต่างประเทศ เนื่องจากต้องมีการประสานความร่วมมือข้ามพรมแดน การแลกเปลี่ยนและตรวจสอบข้อมูลบุคคล การพิสูจน์อัตลักษณ์และ สัญชาติ การประสานการช่วยเหลือและรับกลับอย่างปลอดภัย ตลอดจนการดำเนินงานภายใต้ กฎหมาย เขตอำนาจ และกระบวนการของประเทศเพื่อนบ้านที่แตกต่างกัน การช่วยเหลือบุคคลจาก ประเทศลาว-เมียนมา จึงมีใช้ภารกิจของหน่วยงานภายในประเทศฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องอาศัยกลไก ความร่วมมือระดับพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานชายแดน และช่องทางการประสานงาน ระหว่างประเทศ เพื่อให้การค้นหา ช่วยเหลือ รับกลับ คัดกรอง คัดแยก ส่งต่อ และคุ้มครองบุคคล เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และคำนึงถึงสิทธิและความปลอดภัยของบุคคล ตลอดจนความสัมพันธ์ อันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2567 จังหวัดเชียงราย มีบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เข้าสู่กระบวนการคัดกรองตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ จำนวน 569 คน และทีมสหวิชาชีพได้ดำเนินการคัดแยกแล้ว พบเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 159 คน ซึ่งสูงที่สุดในช่วง ปี พ.ศ. 2565-2568 เนื่องจากมีการคัดแยกบุคคล กลุ่มใหญ่ที่ได้รับการช่วยเหลือและเดินทางกลับจากเมืองเลาก์กาย โดยผู้เสียหายมากกว่าร้อยละ 90 ถูกบังคับให้ กระทำความผิดทางอาญา

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จังหวัดเชียงราย มีบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เข้าสู่กระบวนการคัดกรองตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ จำนวน 190 คน และทีม สหวิชาชีพได้ ดำเนินการคัดแยกแล้ว พบเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 27 คน จากการดำเนินการ คัดกรองและคัดแยก 18 ครั้ง ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานในพื้นที่ที่ต้องคัดกรองบุคคล จำนวนมากกว่าจำนวนผู้ได้รับการรับรองสถานะในท้ายที่สุด จึงต้องสร้างสมดุลระหว่างการป้องกัน มิให้ผู้เสียหายตกหล่นกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านและเป็นธรรม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปจำนวนและร้อยละของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำแนกตามเพศและช่วงอายุ ปี พ.ศ. 2567-2568

ชุดข้อมูล	รายการ	ปี พ.ศ. 2567 จำนวน (ร้อยละ)	ปี พ.ศ. 2568 จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	ชาย	93 คน (58.49)	1 คน (3.70)
	หญิง	66 คน (41.51)	26 คน (96.30)
ช่วงอายุ	ต่ำกว่า 18 ปี	29 คน (18.24)	24 คน (88.89)
	18 ปีขึ้นไป	130 คน (81.76)	3 คน (11.11)
รวม		159 คน (100.00)	27 คน (100.00)

เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2569 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย ได้ร่วมจัดประชุมแลกเปลี่ยนบทเรียนและประสบการณ์ด้านการป้องกันและยับยั้งการค้ามนุษย์ ณ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ลาว เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ ประเด็นท้าทาย แนวโน้มใหม่ และจัดทำแผนความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคประชาสังคมบริเวณชายแดนไทย-ลาว⁶ ความร่วมมือดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองบุคคล การตรวจสอบข้อมูล การรับกลับอย่างปลอดภัย การส่งต่อเพื่อรับความช่วยเหลือ และการป้องกันมิให้บุคคลถูกแสวงหาประโยชน์ซ้ำ ต่อมาเมื่อวันที่ 24-25 มิถุนายน 2569 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย ได้เข้าร่วมการประชุมหารือแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอนไทยที่ลักลอบเข้าไปทำงานผิดกฎหมายและอาจตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ กำหนดประเด็นหารือ และจัดทำแนวทางประสานความร่วมมือในการป้องกันและช่วยเหลือคนไทยที่เดินทางเข้าไปทำงานโดยผิดกฎหมายในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวง บังคับใช้แรงงาน หรือแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบที่อาจเข้าข่ายการค้ามนุษย์ รวมถึงการประสานช่วยเหลือบุคคลที่อาจตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้สามารถเข้าสู่กระบวนการคัดกรอง คัดแยก ส่งต่อ และคุ้มครองได้อย่างรวดเร็ว

ระหว่างวันที่ 14-15 สิงหาคม 2568 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมา ครั้งที่ 32 ด้านการบริหารจัดการรายกรณี การส่งกลับและคืนสู่สังคมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (The 32nd case management meeting: CMM) ณ โรงแรมเดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าปกและส่วนการประชุมแลกเปลี่ยนบทเรียนและประสบการณ์การทำงานระหว่างชายแดนลาว-ไทย.

ไทยและเมียนมาเข้าร่วม เพื่อรายงานผลการช่วยเหลือผู้เสียหายและกำหนดข้อตกลงการดำเนินงานร่วมกัน (action point) สำหรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการรายกรณีระหว่างสองประเทศ⁷

ในการประชุมดังกล่าว จังหวัดเชียงรายได้นำเสนอกรณีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สัญชาติเมียนมา จำนวน 2 ราย ซึ่งถูกแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ แม้กระบวนการทางคดีในประเทศไทยจะเสร็จสิ้นแล้ว แต่ผู้เสียหายยังไม่สามารถคืนสู่สังคมได้ เนื่องจากอยู่ระหว่างการพิสูจน์สัญชาติกับกรมพินพวยเวียสา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา⁸ กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การคุ้มครองผู้เสียหายมิได้สิ้นสุดเพียงการคัดแยกหรือการดำเนินคดี แต่ยังคงอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในการพิสูจน์สัญชาติ การจัดการศึกษา และการวางแผนคืนสู่สังคมอย่างปลอดภัย

อย่างไรก็ดี การศึกษานี้มีข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการดำเนินงานและความร่วมมือในมิติชายแดนไทย-เมียนมาน้อยกว่ากรณีชายแดนไทย-ลาว เนื่องจากเงื่อนไขของสถานการณ์ในเมียนมา ตลอดจนข้อจำกัดในการเข้าถึง ตรวจสอบ และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาที่ศึกษา ข้อจำกัดดังกล่าวมิได้ลดทอนความสำคัญของปัญหาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา หากกลับสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ฝ่ายไทยต้องมีกลไกการส่งต่อระดับชาติที่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลมากที่สุดภายใต้ภาวะที่ข้อมูลจากประเทศต้นทางหรือการประสานงานข้ามพรมแดนยังไม่สมบูรณ์ โดยยึดการคุ้มครองบุคคลเป็นศูนย์กลาง ตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน กำหนดผู้รับผิดชอบและชุดข้อมูลขั้นต่ำที่จำเป็น ตลอดจนเชื่อมต่อการคัดกรอง การคัดแยก การส่งต่อ การคุ้มครอง และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่ออุดช่องว่างที่อาจทำให้ผู้เสียหายตกหล่น ถูกปฏิบัติเสมือนผู้กระทำผิด หรือถูกแสวงหาประโยชน์ซ้ำ

แม้บริบทของลาวและเมียนมาจะมีความแตกต่างกัน แต่ปัญหาการดำเนินงานบางประการมีลักษณะเป็นปัจจัยร่วมที่สามารถใช้เทียบเคียงเชิงระบบได้ เช่น การได้รับข้อมูลก่อนรับตัวไม่ครบถ้วน การพิสูจน์อัตลักษณ์และสัญชาติ ข้อจำกัดด้านภาษาและล่าม ความแตกต่างของกฎหมายและขั้นตอนการส่งต่อข้อมูล และการประสานส่งกลับอย่างปลอดภัย การนำบทเรียนจากกรณีชายแดนไทย-ลาว มาใช้จึงมิใช่การสรุปว่า บริบทของทั้งสองประเทศเหมือนกัน แต่เป็นการสกัดองค์ประกอบร่วมเพื่อ

⁷ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, “ประเด็นของจังหวัดเชียงรายในการประชุม CMM ครั้งที่ 32,” เอกสารประกอบการประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมา ครั้งที่ 32 ด้านการบริหารจัดการรายกรณี การส่งกลับและคืนสู่สังคมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์, 14-15 สิงหาคม 2568, โรงแรมเดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ กรุงเทพมหานคร, หน้า 1-2.

⁸ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, “ประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมา ครั้งที่ 32 ด้านการบริหารจัดการรายกรณี ส่งกลับและคืนสู่สังคมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์: ผู้เสียหายของจังหวัดเชียงราย จำนวน 2 ราย,” เอกสารประกอบการประชุม, 2568, หน้า 1.

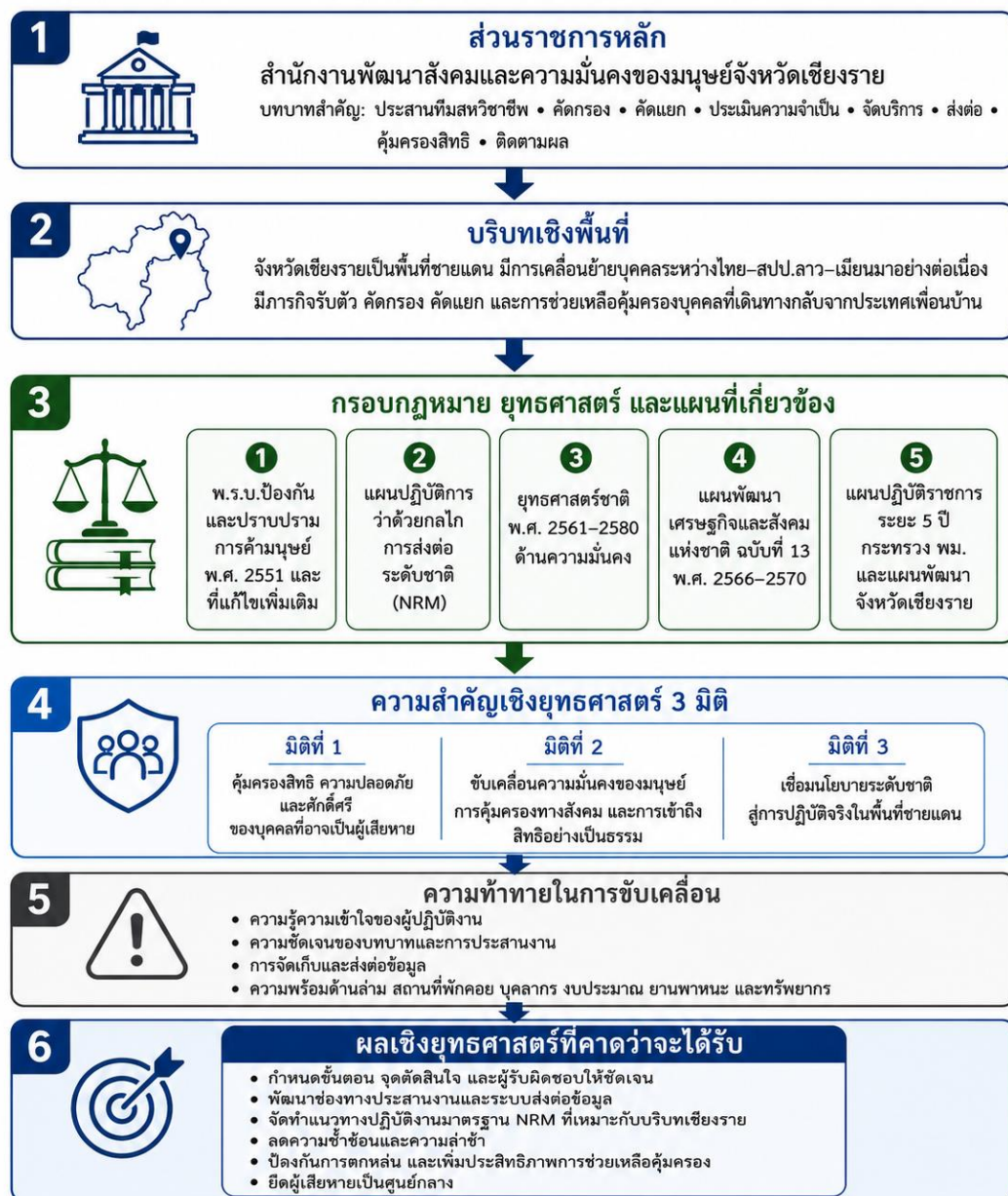
พัฒนาแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานฝ่ายไทยให้มีมาตรฐานและมีความยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับรองรับกรณีที่เกี่ยวข้องกับทั้งสองชายแดน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานการคุ้มครองผู้เสียหาย ตั้งแต่การรับแจ้งและประสานช่วยเหลือข้ามพรมแดน การรับตัวกลับ การประเมินความปลอดภัย การจัดหาลำม การคัดกรองข้อบ่งชี้ การคัดแยกโดยทีมสหวิชาชีพ การจัดบริการ การช่วยเหลือคุ้มครอง การส่งต่อ และการติดตามผลภายหลังการส่งต่อ จังหวัดเชียงรายจึงมีความจำเป็นในการศึกษา เพื่อวิเคราะห์หาหลักการและแนวทางการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในบริบทพื้นที่ชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในมิติการช่วยเหลือและคุ้มครองบุคคลที่มีข้อบ่งชี้ว่าอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะบทบาทของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย ในการรับแจ้ง ประสานทีม สหวิชาชีพ การประเมินความจำเป็น การจัดบริการ การคัดกรอง การคัดแยก การส่งต่อ การคุ้มครองสิทธิ และการติดตามผลภายหลังการส่งต่อ

1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงรายกับการขับเคลื่อนกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM)

ภาพที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

บทที่ 2

การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและผลการศึกษา

2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่ "การศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM)" ของทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary Team: MDT) และหน่วยงานด้านหน้าที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้การศึกษานี้ไม่ได้มุ่งศึกษาการบังคับใช้กฎหมาย การสืบสวนสอบสวน หรือการดำเนินคดีอาญา ตลอดกระบวนการ แต่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในมิติ การช่วยเหลือและคุ้มครองบุคคลที่มีข้อบ่งชี้ว่าอาจเป็นผู้เสียหาย โดยเฉพาะบทบาทของสำนักงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงรายในการประสานทีมสหวิชาชีพ การคัดกรอง การคัดแยก การประเมินความจำเป็น การจัดบริการ การส่งต่อ การคุ้มครองสิทธิ และการติดตามผล ภายหลังการส่งต่อ

2.1.1 คำถามในการศึกษา

- 1) การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในจังหวัดเชียงรายประสบปัญหา อุปสรรค และช่องว่างในด้านใดบ้าง
- 2) ปัจจัยด้านบุคลากร บทบาทหน่วยงาน ข้อมูล ทรัพยากร และการประสานงาน ข้ามพรมแดน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) อย่างไร
- 3) แนวทางปฏิบัติงานมาตรฐานของจังหวัดเชียงรายควรมีขั้นตอน บทบาท และระบบประสานงานอย่างไร เพื่อให้เกิดการคัดกรอง คัดแยก ส่งต่อ และคุ้มครองที่รวดเร็ว ต่อเนื่อง และยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง
- 4) ควรมีแนวทางใดในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความพร้อม ของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ภายใต้กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM)
- 2) เพื่อพัฒนาและนำเสนอแนวทางการปฏิบัติงาน (standard operating procedure: SOP) ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ไทย-ลาว-เมียนมา
- 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (qualitative case study) โดยใช้จังหวัดเชียงรายเป็นหน่วยกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีบริบทการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและการปฏิบัติงานตามกลไก NRM อย่างต่อเนื่อง การออกแบบแบบกรณีศึกษาช่วยให้สามารถอธิบายกระบวนการ ปัจจัยแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานได้อย่างลุ่มลึก โดยกำหนดวิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) การศึกษาจากเอกสาร (documentary research) ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สถิติ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และสร้างฐานข้อมูลเชิงทฤษฎี
- 2) การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) เพื่อเจาะลึกถึงสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการปฏิบัติงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) จากผู้ปฏิบัติงานจริง
- 3) การสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และรวบรวมข้อเสนอแนะร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานด้านหน้า

2.1.4 แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูล (data sources) แหล่งข้อมูลหลักสำหรับการศึกษานี้ ใช้การเลือกแบบเจาะจง และมีเกณฑ์เป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) หรือเคยร่วมปฏิบัติงานในกรณีจริงในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ปฏิบัติงานทีมสหวิชาชีพ (multidisciplinary team: MDT) และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานด้านหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจและตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่แรงงาน นักสังคมสงเคราะห์และ

หน่วยงาน พม. บุคลากรสาธารณสุข พนักงานอัยการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมาย ล่าม องค์การภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรับกลับและส่งต่อข้ามพรมแดน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน โดยคำนึงถึงความครอบคลุมของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

โดยทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อเจาะลึกถึงสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการปฏิบัติงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) จากผู้ปฏิบัติงานจริง และการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และรวบรวมข้อเสนอแนะร่วมกันระหว่างทีม สหวิชาชีพ และหน่วยงานด้านหน้า

ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดจากวิธีการเหล่านี้ จะถูกนำไปเข้าสู่กระบวนการประมวลผล วิเคราะห์ และพรรณนา เพื่อสรุปสภาพปัญหาที่แท้จริง และนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ของจังหวัดเชียงรายต่อไป

2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา

การศึกษานี้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงประเด็น โดยถอดความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ อ่านบททวน กำหนดรหัส จัดกลุ่มรหัสเป็นหมวดหมู่ พัฒนาเป็นประเด็นหลัก และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพข้อมูลด้วยวิธีการ ดังนี้

1) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยเปรียบเทียบเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

2) การตรวจสอบผลการตีความกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้เชี่ยวชาญ

3) การบันทึกขั้นตอนการวิเคราะห์และที่มาของข้อสรุปอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ การนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ไปพัฒนาร่างข้อเสนอแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ซึ่งกำหนดขั้นตอน จุดตัดสินใจ บทบาทหน่วยงาน ช่องทางประสานงาน ระบบส่งต่อข้อมูล และแนวทางติดตามผลที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดเชียงราย และจะผ่านการตรวจสอบโดยจัดทำร่างกระบวนการและกำหนดบทบาทหน่วยงาน รวมถึงนำร่างเข้าสู่การสนทนากลุ่มหรือการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และจัดทำข้อเสนอ “ข้อเสนอแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน” ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ไทย-ลาว-เมียนมา ในบริบทพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

2.2.1 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และช่องว่างของการดำเนินงานใน แต่ละขั้นตอนของกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในจังหวัดเชียงราย
- 2) ได้แนวทางการปฏิบัติงาน (standard operating procedure: SOP) ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ไทย-ลาว-เมียนมา
- 3) ได้ข้อเสนอในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

2.2.2 กรอบแนวคิด

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

2.3 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานตามการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา โดยกำหนดให้จังหวัดเชียงรายเป็นหน่วยกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีการเคลื่อนย้ายบุคคลข้ามพรมแดนและมีการปฏิบัติงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติอย่างต่อเนื่อง

การศึกษามุ่งทำความเข้าใจทั้งกระบวนการปฏิบัติงาน ปัจจัยแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่ชายแดนที่มีผลต่อการรับแจ้ง การคัดกรอง การคัดแยก การช่วยเหลือคุ้มครอง และการส่งต่อบุคคลที่มีข้อบ่งชี้ว่าอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลจาก 3 แหล่งสำคัญ ได้แก่

1) ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร กฎหมาย นโยบาย คู่มือ สถิติ รายงานผลการปฏิบัติงาน และข้อมูลสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM)

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ หรือเคยร่วมปฏิบัติงานในกรณีจริง จากเวทีถอดบทเรียนร่วมกับกรณีเปิดศูนย์บูรณาการคัดแยกของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย 3 ครั้ง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 28 กรกฎาคม และ 3 สิงหาคม 2569

3) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาได้ใช้เวทีโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมสยามไทรแองเกิ้ล ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย⁹ เป็นเวทีในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ปฏิบัติงานจริง โครงการดังกล่าวกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 62 คน จากหน่วยงานด้านหน้า ทีมสหวิชาชีพ หน่วยงานด้านความมั่นคง การปกครอง ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง แรงงาน สาธารณสุข ยุติธรรม หน่วยงานด้านการคุ้มครองทางสังคม และองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในจังหวัดเชียงราย

⁹ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, “โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมสยามไทรแองเกิ้ล ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย,” เอกสารโครงการ, หน้า 2-3 และ 7-8.

2.3.1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ภายใต้กลไกการส่งต่อระดับชาติ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ หรือเคยร่วมปฏิบัติงานในกรณีจริง

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาไม่ได้เกิดเฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง แต่เชื่อมต่อกันตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การรับแจ้งจนถึงการติดตามผล หากข้อมูลหรือการตัดสินใจในขั้นต้นไม่ครบถ้วน ผลกระทบจะส่งต่อไปยังการคัดกรอง การคัดแยก และการจัดบริการในขั้นถัดไป ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจำแนกตามกระบวนการ NRM 4 ขั้นตอน

ที่	ประเด็น	รายละเอียดปัญหาและอุปสรรค
1.	การเผชิญเหตุและการรับแจ้ง	- ผลจากการสัมภาษณ์และกรณีปฏิบัติงานจริงพบว่า การรับแจ้งอาจเริ่มจากหลายหน่วยงาน เช่น ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง ฝ่ายปกครอง แรงงาน หรือหน่วยงานด้านสังคม แต่ข้อมูลที่ส่งต่อก่อนรับตัวไม่ได้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน ประเด็นที่มักไม่ครบ ได้แก่ จำนวนและเพศของบุคคล สัญชาติ ภาษา ภาวะสุขภาพ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย สถานที่และเวลาที่จะเดินทางมาถึง ตลอดจนชื่อผู้ประสานงานต้นทาง - กรณีที่เกิดเหตุนอกเวลาราชการหรือมีบุคคลจำนวนมาก การประสานงานยังอาศัยโทรศัพท์และความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ ทำให้หน่วยงานปลายทางมีเวลาจำกัด ทีม ล่าม ยานพาหนะ และสถานที่จำกัด ปัญหาจึงมิใช่เพียงการแจ้งช้า แต่เป็นการไม่มีชุดข้อมูลขั้นต่ำและจุดประสานหลักที่ทุกหน่วยงานใช้ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการสอบถามซ้ำ การเตรียมทรัพยากรไม่ตรงกับจำนวนและความต้องการ และอาจล่าช้าตั้งแต่ก่อนเริ่มคัดกรอง
2.	การคัดกรองบุคคลที่อาจมีข้อบ่งชี้	- ข้อมูลสัมภาษณ์พบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านหน้าแต่ละหน่วยงานยังตีความข้อบ่งชี้และขอบเขตบทบาทของตนแตกต่างกัน โดยเฉพาะกรณีที่บุคคลมีพฤติการณ์เข้าเมืองผิดกฎหมาย ใช้เอกสารไม่ถูกต้อง หรือถูกเชื่อมโยงกับการกระทำผิด บุคคลอาจถูกมองจากฐานความผิดที่ปรากฏก่อนตรวจสอบเงื่อนไขการถูกหลอกลวง บังคับ ควบคุม หรือแสวงหาประโยชน์ - ข้อจำกัดด้านล่ามและสภาพแวดล้อมการสัมภาษณ์ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการคัดกรอง หากล่ามไม่เข้าใจศัพท์เฉพาะหรือบทบาทความเป็นกลาง หากไม่มีห้องที่เป็นส่วนตัว หรือหากบุคคลยังเหนื่อยล้า หวาดกลัว และไม่ไว้วางใจ

ที่	ประเด็น	รายละเอียดปัญหาและอุปสรรค
		คำตอบในครั้งแรกอาจไม่สะท้อนข้อเท็จจริงทั้งหมด การใช้ผลคัดกรองครั้งแรกเป็นข้อยุติจึงมีความเสี่ยงต่อการตกหล่นของบุคคลที่ควรได้รับการคุ้มครอง - ในกรณีกลุ่มใหญ่ ปัญหาข้างต้นเพิ่มขึ้นจากข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากรหญิง ล่าม และพื้นที่สัมภาษณ์ การไม่แยกข้อมูลตามเพศ ภาษา อายุ สุขภาพ และความต้องการเฉพาะตั้งแต่รับตัว ทำให้การจัดลำดับการคัดกรองไม่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยง
3.	การคัดแยก รวมถึงระยะฟื้นฟู และไต่ตรอง	- ข้อมูลสัมภาษณ์พบว่า การรวบรวมข้อมูลดังกล่าวกระจายอยู่ในหลายหน่วยงานและหลายแบบฟอร์ม เมื่อไม่มีผู้ประสานข้อมูลรายกรณี บุคคลอาจต้องเล่าเหตุการณ์เดิมหลายครั้งเพื่อวัตถุประสงค์ต่างกัน เช่น การคัดกรอง การคัดแยก การสืบสวน และการประเมินสภาพจิตใจ ซึ่งเพิ่มความเหนื่อยล้าและความเสี่ยงต่อการกระทบกระเทือนทางจิตใจซ้ำ - ระยะฟื้นฟูและไต่ตรองจึงมีสาระมากกว่าการรอสัมภาษณ์ แต่เป็นช่วงเวลาที่บุคคลต้องได้รับความปลอดภัย ปักจี้พื้นฐาน การดูแลสุขภาพ การอธิบายสิทธิ และโอกาสสร้างความไว้วางใจก่อนให้ข้อมูล กรณีเปิดศูนย์พบว่า ความพร้อมของบุคคลแต่ละรายไม่เท่ากัน การเร่งสัมภาษณ์เพื่อให้กระบวนการเสร็จเร็วอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบและลดคุณภาพการคัดแยก - การพิจารณาใช้หลักการไม่ลงโทษผู้เสียหาย (non-punishment principle) ข้อค้นพบสำคัญคือ การพบความผิดด้านการเข้าเมืองหรือการกระทำผิดอื่นไม่ควรตัดโอกาสเข้าสู่กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism-NRM) โดยอัตโนมัติ แต่ต้องตรวจสอบลำดับเหตุการณ์ วิธีชักชวน และควบคุม ความสามารถในการปฏิเสธ และความเชื่อมโยงระหว่างการถูกบังคับกับการกระทำผิดก่อน ขณะเดียวกัน หากการกระทำใดเกิดโดยสมัครใจ และไม่มีเชื่อมโยงโดยตรงกับการตกเป็นผู้เสียหาย การดำเนินการตามกฎหมายยังคงทำได้ตามปกติ ความชัดเจนในจุดนี้ช่วยแยกหลักไม่ลงโทษออกจากความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าเป็นการให้เอกสิทธิ์แก่บุคคลทุกกรณี
4.	การคุ้มครอง สวัสดิภาพ การส่งต่อ และ การติดตามผล	- ข้อมูลภาคสนามพบว่า ความต้องการของบุคคลแตกต่างกันตามอายุ เพศ สัญชาติ ภาษา สุขภาพกายและจิต สถานะทางกฎหมาย และความสัมพันธ์กับครอบครัว การจัดบริการแบบเดียวกันทุกกรณีจึงไม่สอดคล้องกับความจำเป็นเฉพาะราย โดยเฉพาะกรณีกลุ่มใหญ่ที่ต้องจัดลำดับบริการด้านความปลอดภัย ที่พัก อาหาร การรักษาพยาบาล ล่าม และการช่วยเหลือทางกฎหมายพร้อมกัน - ปัญหาด้านทรัพยากรปรากฏทั้งในเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ เวรนอกเวลาราชการ บุคลากรหญิง ล่ามเฉพาะภาษา งบประมาณฉุกเฉินยานพาหนะ เครื่องนอน

ที่	ประเด็น	รายละเอียดปัญหาและอุปสรรค
		ห้องน้ำ และพื้นที่สัมผัสภาชนะส่วนตัว นอกจากนี้ การเข้าถึงศูนย์ของบุคคลภายนอกหรือการบันทึกภาพโดยไม่ได้ควบคุมอาจกระทบต่อความลับ ความปลอดภัย และความไว้วางใจของบุคคลที่อยู่ระหว่างการคัดแยก - การส่งต่อหรือส่งกลับข้ามพรมแดนมีรอยต่อหลายด้าน ได้แก่ การพิสูจน์สัญชาติ เอกสารเดินทาง การประเมินความปลอดภัย การประสานกงสุลและหน่วยงานปลายทาง และการส่งต่อข้อมูลเท่าที่จำเป็น ความแตกต่างของกฎหมายและช่องทางประสานงานแต่ละประเทศทำให้ระยะเวลาดำเนินงานไม่แน่นอน และอาจเกิดช่องว่างว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบเมื่อบุคคลออกจากศูนย์แล้ว - ผลการศึกษายังพบว่า การปิดศูนย์ไม่เท่ากับการปิดกรณี บุคคลอาจยังต้องได้รับทรัพย์สินคืน ต้องติดตามความปลอดภัย เข้าถึงบริการต่อเนื่อง หรือเผชิญความเสี่ยงด้านการติตราในชุมชน การติดตามที่ไม่มีความยินยอมหรือเปิดเผยสถานะเกินจำเป็นอาจสร้างผลกระทบใหม่ จึงต้องแยกการสิ้นสุดการพักในศูนย์ ออกจากการสิ้นสุดแผนคุ้มครองและการติดตามผล

สำหรับปัญหาการตีความข้อบ่งชี้และขอบเขตบทบาทของหน่วยงานด้านหน้าที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกรณีบุคคลมีพฤติการณ์เข้าเมืองผิดกฎหมาย ใช้เอกสารไม่ถูกต้อง หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ผู้ศึกษาเสนอให้จังหวัดกำหนดมาตรฐานการคัดกรองร่วม โดยใช้แบบคัดกรองและคู่มือย่อสำหรับเจ้าหน้าที่แรกจับกุมเดียวกัน กำหนดบทบาทของหน่วยงานด้านหน้าสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และทีมสหวิชาชีพให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดการอบรมร่วมโดยใช้กรณีศึกษาจริง ทั้งนี้ ให้ใช้หลักสันนิษฐานเพื่อการคุ้มครองไว้ก่อน และไม่ด่วนสรุปสถานะจากการเข้าเมืองผิดกฎหมาย การใช้เอกสารไม่ถูกต้อง หรือการกระทำความผิดที่ปรากฏภายนอก แต่ต้องตรวจสอบเงื่อนไขการถูกหลอก บังคับ ควบคุม และแสวงหาประโยชน์อย่างรอบด้านก่อนดำเนินการตามกฎหมาย ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-6 และตารางที่ 8

2.3.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและนำเสนอแนวทางการปฏิบัติงานมาตรฐานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้จากการนำข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาสังเคราะห์และแปลงเป็นข้อเสนอเชิงกระบวนการ

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบเปรียบเทียบแบบสามเส้า วิเคราะห์ช่องว่างของสภาพปฏิบัติงานเดิม แล้วกำหนดขั้นตอน ข้อมูลขั้นต่ำ จุดตัดสินใจ ผู้รับผิดชอบ ผลลัพธ์ที่ต้องส่งมอบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละช่วง การนำเสนอจึงเป็นผลการสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอ

แนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ระดับพื้นที่ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังมี SOP ระดับพื้นที่

ขั้นตอน/ มิติการทำงาน	ก่อนมี SOP (สภาพปัญหาและข้อจำกัดในปัจจุบัน)	หลังมี SOP (มาตรฐานใหม่ตามข้อเสนอการศึกษา)
1. การเผชิญเหตุ และรับแจ้ง	- ข้อมูลรับแจ้งขาดความสมบูรณ์ การส่งต่อข้อมูลไม่ครบถ้วน เช่น ไม่ทราบพิกัด และพฤติการณ์ที่แน่ชัด ส่งผลให้การช่วยเหลือฉุกเฉินล่าช้า - ประสานงานแบบไม่เป็นทางการ ขาดช่องทางการแจ้งเหตุและผู้ประสานงานหลักนอกเวลาราชการ ทำให้ระบบมักพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ด่านหน้า - ข้อจำกัดกรณีกลุ่มใหญ่ ขาดแผนบริหารจัดการเฉพาะหน้าและสถานที่พักคอยที่ปลอดภัยเมื่อต้องเผชิญหน้ากับการส่งกลับบุคคลจำนวนมากพร้อมกัน	- กำหนดชุดข้อมูลขั้นต่ำ (minimum data set) มีแบบบันทึกข้อมูลการรับแจ้งที่ชัดเจน (ระบุพิกัด จำนวนบุคคล ปัญหา สุขภาพ ภาษา และสถานการณ์ความปลอดภัย) เพื่อประสิทธิภาพในการตอบสนอง - ระบบประสานงานทางการ (institutionalized system) ระบุจุดประสานงานเดียว (single point of contact) ลำดับการยกระดับเหตุ (escalation path) และเวรนอกเวลาปฏิบัติงานที่แน่นอน - แผนรับมือกรณีบุคคลจำนวนมาก (mass arrival plan) กำหนดขั้นตอนการจัดตั้งจุดลงทะเบียน ตรวจสอบสุขภาพ ประเมินความเสี่ยง และแยกพื้นที่พักคอยเป็นระบบ
2. การคัดกรองเบื้องต้น	- ด้านหน้าขาดความมั่นใจ เจ้าหน้าที่หน่วยงานแรกบางส่วนไม่มั่นใจในการประเมินข้อบ่งชี้เบื้องต้น มักต้องรอ พม. หรือหน่วยแรงงานเข้าร่วมเสมอ ทำให้กระบวนการล่าช้า - อุปสรรคเรื่องภาษาและล่าม ล่ามแปลเฉพาะภาษาแต่ขาดทักษะทางกฎหมาย และการสื่อสารกับผู้เสียหายที่มีภาวะบอบซ้ำทางจิตใจ	- หลักสันนิษฐานสิทธิไว้ก่อน (pre-identification) ใช้หลัก "เมื่อพบข้อบ่งชี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้เสียหาย" เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระยะฟื้นฟูได้ตรงทันทีโดยไม่ต้องรออยู่ติดอย่างเป็นทางการ - พัฒนาล่ามเฉพาะทาง จัดהל่ามที่ได้รับการชี้แจงเรื่องจริยธรรม ความละเอียดอ่อนทางจิตวิทยา และศัพท์กฎหมายการค้ำมนุษย์อย่างถูกต้อง

ขั้นตอน/ มิติการทำงาน	ก่อนมี SOP (สภาพปัญหาและข้อจำกัดในปัจจุบัน)	หลังมี SOP (มาตรฐานใหม่ตามข้อเสนอการศึกษา)
	- การสัมภาษณ์ซ้ำซ้อน ขาดการประสานงานร่วมกัน ทำให้บุคคลต้องเล่าเหตุการณ์ซ้ำ ๆ ย้อนกลับไปเผชิญบาดแผลทางใจ (Re Traumatization) - สถานที่คัดกรองไม่เอื้ออำนวย มักใช้สถานที่ควบคุมตัวหรือพื้นที่เปิด ทำให้ผู้เสียหายหวาดกลัวและไม่กล้าเปิดเผยความจริง	- ระบบผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) กำหนดตัวบุคคลรับผิดชอบประสานข้อมูลหลัก เพื่อลดและป้องกันการสัมภาษณ์ซ้ำซ้อนจากหลากหลายหน่วยงาน - สถานที่สัมภาษณ์ส่วนตัว จัดพื้นที่ที่เป็นส่วนตัว ปลอดภัย และไม่สร้างความรู้สึกว่ากำลังถูกสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา
3. การคัดแยก	- สืบสวนสถานะผู้เสียหายกับผู้ทำผิด ในกรณีถูกบังคับกระทำความผิดอาญา (forced criminality) มักมองพฤติการณ์ภายนอกและดำเนินคดีตามกฎหมายเข้าเมืองหรือการฉ้อโกงก่อนการคัดแยก - ขาดความเข้าใจหลักการไม่ลงโทษ การนำหลัก non-punishment principle มาใช้ในทางปฏิบัติยังขาดแนวทางชัดเจน การดำเนินคดีอาญาที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานกฎหมายและทีมสหวิชาชีพ - ระยะเวลา 15 วัน ขาดกิจกรรมฟื้นฟู ระยะเวลาฟื้นฟูและไต่ตรองมักถูกใช้เพื่อการพักรอคัดแยกเฉย ๆ โดยไม่มีโปรแกรมเยียวยาจิตใจที่ต่อเนื่อง	- วิเคราะห์เชิงลึกรอบด้าน พิจารณากระบวนการชักชวน การควบคุมตัว การยึดเอกสาร การสร้างหนี้สิน และระดับความสมัครใจแทนการดูพฤติกรรมภายนอกอย่างเดียว - กำหนดจุดตัดสินใจไม่ลงโทษเด่นชัด มีขั้นตอนที่ทีมสหวิชาชีพต้องประสานงานฝ่ายกฎหมายทันทีเพื่อชะลอการส่งฟ้องทางอาญหากหากเข้าข่ายตกเป็นผู้เสียหายจากการบังคับ • โปรแกรมดูแลฟื้นฟูตามกำหนดวัน: แบ่งช่วงระยะ 15 วัน ออกเป็นแผนกิจกรรมชัดเจน (การปรับตัว การสร้างความไว้วางใจ และการเตรียมความพร้อมก่อนตัดสินใจ)
4. การคุ้มครองและช่วยเหลือ	- จัดบริการแบบครบวงจรให้การบริการในรูปแบบเดียวกันทุกราย ขาดความยืดหยุ่นในการประเมินความต้องการเฉพาะบุคคล - งบประมาณและทรัพยากรติดขัด ขาดงบประมาณใช้สอยเร่งด่วนในพื้นที่เจ้าหน้าที่ต้องสำรองจ่ายไปก่อน และสถานที่พักคอยขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน	- แผนช่วยเหลือรายบุคคล (individual care plan) วางแผนการบริการสุขภาพสภาพจิตใจ สิทธิกฎหมาย และการเยียวยาชีวิตตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคลอย่างละเอียด - จัดระบบงบฉุกเฉินและทรัพยากรหนุน มีแผนงบประมาณสำรองที่เบิกจ่ายได้ทันที และจัดทำระบบบัญชีตรวจสอบความพร้อมของสถานที่และเวรบุคลากรหญิง

ขั้นตอน/ มิติการทำงาน	ก่อนมี SOP (สภาพปัญหาและข้อจำกัดในปัจจุบัน)	หลังมี SOP (มาตรฐานใหม่ตามข้อเสนอการศึกษา)
	- ความเสี่ยงความเป็นส่วนตัว ความหละหลวมในการเข้า-ออกศูนย์ของบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สื่อมวลชน ทำให้เกิดการคุกคามหรือความปลอดภัยรั่วไหล	- ระบบความปลอดภัยและการรักษาความลับ กำหนดรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้าพื้นที่ บังคับลงทะเบียน และกำหนดข้อห้ามการถ่ายภาพหรือเผยแพร่ข้อมูลอย่างเด็ดขาด
5. การปิดกรณีและติดตามผล	- ผู้เสียหายเผชิญภัยคุกคามต่อ การปิดกรณีไม่มีแบบตรวจสอบความปลอดภัยหรือไม่ได้รับทรัพย์สิน/เอกสารประจำตัวคืนก่อนปิดกรณี - เกิดปัญหาการตีตราในชุมชน การติดตามผลของเจ้าหน้าที่และการส่งเอกสารทางกฎหมายไปยังที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน ทำให้ชุมชนเข้าใจผิดว่าผู้เสียหายเป็นอาชญากร	- แบบตรวจสอบก่อนปิดกรณี (pre-closure checklist) ต้องประเมินความปลอดภัยร่วมกับความยินยอมของผู้เสียหาย และตรวจสอบสิทธิ์/การคืนทรัพย์สินทุกรายการ - มาตรการติดตามผลอย่างลับและระมัดระวัง กำหนดช่องทางและแนวทางการสื่อสารกับผู้นำชุมชนและครอบครัว เพื่อลดโอกาสการตีตราทางสังคม
6. ระบบข้อมูลและปัจจัยสนับสนุน	- ระบบข้อมูลแยกส่วนซ้ำซ้อน ต่างหน่วยงานต่างจัดเก็บข้อมูลตามภารกิจของตนเอง ทำให้ข้อมูลไม่ตรงกันและยากแก่การติดตามต่อเนื่อง - ระบบขาดความต่อเนื่องเมื่อเปลี่ยนคน การประสานงานขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว เมื่อมีการโยกย้ายทำให้ระบบหยุดชะงัก	- การเชื่อมโยงระบบข้อมูลกลาง พัฒนาระบบข้อมูลรหัสกรณีที่ปลอดภัย เชื่อมต่อกับระบบของหน่วยงานส่วนกลาง (เช่น E-AHT)¹⁰ และมีมาตรการรักษาความลับอย่างเข้มงวด - การพัฒนาความร่วมมือสถาบัน จัดระบบประสานงานให้เป็นหน้าที่ของ "ตำแหน่งงาน" มากกว่า "บุคคล" พร้อมจัดซ้อมแผนจำลองสถานการณ์สม่ำเสมอ

การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน

จากการวิเคราะห์กระบวนการ NRM พบว่า การดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายหน่วยงาน โดยไม่อาจกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบตลอดกระบวนการได้เพียงลำพัง ผู้ศึกษาจึงนำกระบวนการตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) 4 ขั้นตอน มาจำแนกเป็นขั้นตอนปฏิบัติงาน 9 ขั้นตอน

¹⁰ E-HAT คือ ระบบฐานข้อมูลการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ของประเทศไทย

เพื่อให้เห็นจุดรับผิดชอบ การประสานงาน และผลลัพธ์ที่ต้องดำเนินการอย่างชัดเจน ตั้งแต่การรับแจ้งเหตุ การคัดกรอง การฟื้นฟูและไต่ตรอง การสัมภาษณ์และคัดแยก การพิจารณาหลักไม่ลงโทษ การบริหารศูนย์และทรัพยากร การจัดการข้อมูลและความลับ ตลอดจนการคุ้มครอง ส่งต่อ ติดตาม และทบทวนพัฒนาระบบ

การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายภารกิจของหน่วยงาน และบทบาทที่ปฏิบัติจริงในพื้นที่ ส่วนหน่วยงานสนับสนุนกำหนดตามความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่จำเป็นในแต่ละขั้นตอน โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงรายทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism-NRM) ระดับจังหวัด เชื่อมโยงหน่วยงานด้านหน้า ทีมสหวิชาชีพ หน่วยคุ้มครอง และหน่วยงานปลายทาง เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง ลดความซ้ำซ้อน และไม่เกิดช่องว่างด้านความรับผิดชอบ ทั้งนี้ การกำหนดหน่วยงานดังกล่าวเป็นข้อเสนอจากผลการศึกษา มิได้เปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน และควรนำไปพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดไว้ในแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ระดับพื้นที่ ดังแสดงในตารางที่ 4¹¹

ตารางที่ 4 หน่วยงานที่ต้องดำเนินการในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอน	ภารกิจสำคัญ	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
1. รับแจ้งและเผชิญเหตุ	- บันทึกข้อมูลขั้นต่ำ ประเมินความปลอดภัยเบื้องต้น แจ้งผู้ประสานหลัก และจัดจุดรับตัว	- หน่วยงานด้านหน้าที่พบเหตุหรือรับแจ้ง - สำนักงาน พมจ.เชียงราย ในฐานะผู้ประสาน NRM ระดับจังหวัด	- ตำรวจภูธร - ตรวจคนเข้าเมือง - ฝ่ายปกครอง - หน่วยงานแรงงาน - สาธารณสุข - ล่าม - องค์กรภาคประชาสังคม
2. คัดกรอง	- แจ้งสิทธิ ใช้แบบคัดกรองร่วม ประเมินสุขภาพ ความปลอดภัย ข้อบ่งชี้ และความจำเป็นเร่งด่วน	- หน่วยงานด้านหน้าร่วมกับสำนักงาน พมจ.เชียงราย และทีมสหวิชาชีพ	- สำนักงานแรงงาน - สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน - ตำรวจ

¹¹ ที่มา: ผู้ศึกษาสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การสนทนากลุ่มและถอดบทเรียน ตลอดจนข้อมูลจากการเปิดศูนย์บูรณาการคัดแยกตามกลไก NRM จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 28 กรกฎาคม และ 3 สิงหาคม 2569

ขั้นตอน	ภารกิจสำคัญ	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
			- ตรวจคนเข้าเมือง - ฝ่ายปกครอง - สาธารณสุข - ล่าม - องค์รภาคประชาสังคม
3. พื้นฟูและ ไตร่ตรอง	- จัดที่พัก ปักจยพื้นฐาน - สุขภาพกายและจิต ความ - ปลอดภัย ข้อมูลสิทธิ และ - แผนสร้างความไว้วางใจ - รายบุคคล	- สำนักงาน พมจ.เชียงราย - ผู้จัดการศูนย์ และ Case - Manager ที่ได้รับมอบหมาย	- หน่วยงาน พม. ในจังหวัด - โรงพยาบาล/สาธารณสุข - ตำรวจ - ล่าม - องค์รภาคประชาสังคม
4. สัมภาษณ์ และคัดแยก	- วางแผนสัมภาษณ์ร่วม - รวบรวมข้อเท็จจริง ประเมิน - ข้อบ่งชี้ และบันทึกเหตุการณ์ - คัดแยก	- ทีมสหวิชาชีพ โดย - สำนักงาน พมจ.เชียงราย - เป็นหน่วยประสาน - กระบวนการ	- ตำรวจ - ตรวจคนเข้าเมือง - ฝ่ายปกครอง - สำนักงานแรงงาน - สำนักงานสวัสดิการและ - คุ้มครองแรงงาน - สาธารณสุข - หน่วยงานยุติธรรม - ล่าม - ภาคประชาสังคม
5. หลักไม่ ลงโทษ	- ประเมินความเชื่อมโยง - โดยตรงระหว่างการถูกค้า - มนุษย์กับการกระทำผิด และ - บันทึกเหตุผลก่อนดำเนินการ - ทางอาญา	- พนักงานสอบสวนหรือ - หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย - และพนักงานอัยการตาม - อำนาจหน้าที่	- ทีมสหวิชาชีพ - สำนักงาน พมจ. - หน่วยงานแรงงาน - หน่วยงานยุติธรรม - ผู้ให้ความช่วยเหลือทาง - กฎหมาย
6. บริหารศูนย์ และทรัพยากร	- จัดเวร กำลังคน - งบประมาณฉุกเฉิน อาหาร - เครื่องนอน ยานพาหนะ พื้นที่ - แยกเพศ และควบคุมการเข้า - ออก	- สำนักงาน พมจ.เชียงราย - ร่วมกับที่ทำการปกครอง - จังหวัด/ผู้รับผิดชอบสถานที่	- หน่วยงาน พม. ใน จังหวัด - ตำรวจ - สาธารณสุข - ล่าม - หน่วยงานสนับสนุน

ขั้นตอน	ภารกิจสำคัญ	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	หน่วยงานสนับสนุน
			งบประมาณ - องค์กรภาคประชาสังคม
7. ข้อมูลและความลับ	- กำหนดรหัสกรณี สิทธิการเข้าถึง การส่งข้อมูลอย่างปลอดภัย ความยินยอม และการเก็บรักษาข้อมูล	- Case Manager และสำนักงาน พมจ.เชียงรายในฐานะผู้ประสานข้อมูลกรณี	- ทุกหน่วยงานที่จัดเก็บหรือใช้ข้อมูล ได้แก่ - ตำรวจ - ตรวจคนเข้าเมือง - แรงงาน - สาธารณสุข - สถานคุ้มครองฯ - หน่วยงานปลายทาง
8. คຸ້ມครอง ส่งต่อ และติดตาม	- จัดบริการ ส่งต่อ ประสานผู้รับปลายทาง คຸ້ນทรัพย์สิน ประเมินความปลอดภัย และติดตามโดยได้รับความยินยอม	- สำนักงาน พมจ.เชียงรายหรือหน่วยคຸ້ມครองที่ได้รับมอบหมายตามแผนรายบุคคล	- หน่วยงาน พม. ในจังหวัด - สาธารณสุข - แรงงาน/จัดหางาน - ยุติธรรม - ตำรวจ - ตรวจคนเข้าเมือง - กระทรวงการต่างประเทศ/กงสุล - หน่วยงานปลายทาง - องค์กรระหว่างประเทศหรือภาคประชาสังคม
9. ทบทวนและพัฒนา ระบบ	- ทบทวนกรณี ซ้อมแผน ประเมินผล ปรับบทบาท ทรัพยากร แบบฟอร์ม และปรับปรุง SOP	- คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด โดยสำนักงาน พมจ.เชียงรายเป็นฝ่ายเลขานุการ	- ทุกหน่วยงานในทีมสหวิชาชีพ - หน่วยงานด้านหน้า - องค์กรภาคประชาสังคม - ภาควิชาการ

ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาครั้งนี้ แม้จะสังเคราะห์ขึ้นจากสภาพปัญหา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และบริบทพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย แต่ขั้นตอนและองค์ประกอบสำคัญของ (standard

operating procedure: SOP) มีลักษณะเป็นกรอบกระบวนการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนหรือพื้นที่ที่มีบริบทการดำเนินงานใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ การนำไปใช้ควรพิจารณาปรับรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงาน กลไกการประสานงาน ทรัพยากร และเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสม โดยยังคงหลักการสำคัญของกลไกการส่งต่อระดับชาติ ได้แก่ การยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง การคุ้มครองสิทธิ การทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ และความต่อเนื่องของกระบวนการตั้งแต่การรับแจ้งจนถึงการติดตามผล

2.3.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อจัดทำข้อเสนอในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความพร้อมของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การมีแนวปฏิบัติงานมาตรฐาน แนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) เพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถรับประกันประสิทธิภาพของกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ได้ หากผู้ปฏิบัติงานมีความรู้และทักษะแตกต่างกัน ระบบประสานงานยังไม่ชัดเจน หรือหน่วยงานขาดทรัพยากรที่จำเป็น ผู้ศึกษาจึงนำข้อค้นพบจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ ผู้ปฏิบัติงาน การสนทนากลุ่มและถอดบทเรียน ตลอดจนข้อมูลจากการเปิดศูนย์บูรณาการคัดแยกตามกลไก NRM มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง¹² เพื่อให้นำไปใช้งานได้ง่ายและกระชับ ขอสรุปข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 มาตรการเตรียมความพร้อมเชิงปฏิบัติการเร่งด่วน (Urgent Operational Readiness Measures)

ผลการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดในการขับเคลื่อนกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism-NRM) ระดับพื้นที่หลายประการเป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นทันทีเมื่อมีการรับตัวบุคคล โดยเฉพาะกรณีที่เกิดเหตุนอกเวลาราชการ มีบุคคลจำนวนมาก บุคคลมีความหลากหลายด้านเพศ ภาษา อายุ และสถานะสุขภาพ หรือจำเป็นต้องประสานงานหลายหน่วยงานพร้อมกัน หากไม่มีการเตรียมทีมปฏิบัติงาน ล่าม สถานที่ งบประมาณ และช่องทางประสานงานไว้ล่วงหน้า อาจส่งผลให้การคัดกรองและคัดแยกล่าช้า เกิดการสัมภาษณ์ซ้ำ และกระทบต่อสิทธิ ความปลอดภัย และความไว้วางใจของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการ

ผู้ศึกษาจึงเสนอ “มาตรการเตรียมความพร้อมเชิงปฏิบัติการเร่งด่วน” ซึ่งเป็นมาตรการที่จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้ในระยะสั้นก่อนการเปิดศูนย์หรือการรับตัวครั้งต่อไป โดยไม่จำเป็นต้องรอการปรับโครงสร้างหรือพัฒนาระบบในระยะยาว มาตรการ

¹² ข้อมูลจากแหล่งเดียวกับเชิงอรรถที่ 10

ดังกล่าวมุ่งอุดช่องว่างที่พบจากการปฏิบัติงานจริง ครอบคลุมการซ้อมแผน การจัดทีมสำรอง การพัฒนาคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่เฝ้าระวัง การเตรียมงบประมาณฉุกเฉิน การตรวจสอบความพร้อมของ สถานที่ การป้องกันการตีตรา และการถอดบทเรียนหลังปฏิบัติงาน ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงมาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านหน้าและอุดช่องว่างจากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ชายแดนเชียงราย

มาตรการปฏิบัติการเร่งด่วน	แนวทางการดำเนินงานจริงตามข้อเสนอการศึกษา
1. การซ้อมแผนนอกเวลา/กรณีซับซ้อน	- จัดฝึกปฏิบัติและซ้อมแผนเผชิญเหตุในสถานการณ์รับตัวบุคคลจำนวนมาก นอกเวลาราชการ/วันหยุด - จำลองสถานการณ์ยาก เช่น กรณีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก มีข้อจำกัดด้านภาษา หรือบุคคลที่มีภาวะบอบช้ำทางจิตใจ
2. บัญชีแฉและชุดเจ้าหน้าที่สำรอง	- จัดทำบัญชีรายชื่อแฉและชุดเจ้าหน้าที่สำรองที่พร้อมประสานงานได้ทันที ประกอบด้วย บุคลากรหญิง ล่าม และผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต
3. คู่มือย่อสำหรับเจ้าหน้าที่เฝ้าระวัง (First Responders Quick Guide)	- พัฒนาคู่มือขนาดพกพาที่ระบุข้อบ่งชี้เบื้องต้น ขั้นตอนตัดสินใจ ข้อมูลขั้นต่ำที่ต้องบันทึก และช่องทางปรึกษาด่วน เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการคัดกรองเบื้องต้น
4. ระบบบริหารงบประมาณฉุกเฉิน	- กำหนดงบประมาณและขั้นตอนเบิกจ่ายเร่งด่วนสำหรับค่าอาหาร ที่พัก เครื่องนอน การทำความสะอาด ยานพาหนะ ค่าล่าม และค่าแฉเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน ไม่ต้องให้เจ้าหน้าที่สำรองจ่ายส่วนตัว
5. บัญชีตรวจสอบความพร้อมสถานที่ (Location Checklist)	- จัดทำแบบตรวจสอบความพร้อมทางกายภาพของศูนย์คัดแยก (ระบบความปลอดภัย ห้องสัมภาษณ์ส่วนตัว ห้องน้ำแยกเพศ เครื่องนอน อุปกรณ์พื้นฐาน และระบบควบคุมการเข้า-ออกอย่างเข้มงวด)
6. แนวทางลดการตีตราในชุมชน	- จัดทำแนวทางการสื่อสารกับผู้นำชุมชนและครอบครัวของผู้เสียหาย โดยจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเฉพาะเท่าที่จำเป็น และต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อนทุกครั้ง
7. การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติงาน (Case Review)	- ทุกครั้งหลังสิ้นสุดกรณี ให้ทีมร่วมรีวิวประเด็นข้อมูลขาดหาย การถามสัมภาษณ์ซ้ำซ้อน จุดที่ล่าช้า การใช้ทรัพยากร และผลกระทบต่อสิทธิ เพื่อนำมาปรับปรุง SOP อย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างความพร้อมของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 8 ด้าน

แม้มาตรการเตรียมความพร้อมเชิงปฏิบัติการเร่งด่วนจะช่วยให้หน่วยงานสามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว แต่การขับเคลื่อนกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องพัฒนาระบบสนับสนุนในระยะยาวควบคู่กัน เพื่อให้การดำเนินงานไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล หรือความพร้อมของเจ้าหน้าที่เฉพาะราย และสามารถรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานไว้ได้แม้มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรหรือเกิดสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมของกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในพื้นที่ชายแดนมิได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้ปฏิบัติงานเพียงด้านเดียว แต่เชื่อมโยงกับระบบประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร การบริหารข้อมูล การทบทวนบทเรียน และความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน หากองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งยังมีข้อจำกัด ย่อมส่งผลกระทบต่อความรวดเร็ว คุณภาพการคัดกรองและคัดแยก ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการ¹³

ผู้ศึกษาจึงเสนอแนวทางพัฒนาระบบสนับสนุนกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน 8 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาความรู้และทักษะ (2) การซ่อมแผนจำลองสถานการณ์ (3) การจัดระบบประสานงาน (4) การจัดเตรียมทรัพยากร (5) การทบทวนกรณีและการจัดการความรู้ (6) การพัฒนาระบบข้อมูล (7) ความร่วมมือข้ามพรมแดน และ (8) การป้องกันปัญหาที่ต้นเหตุ ข้อเสนอทั้ง 8 ด้านมีความเชื่อมโยงกันและควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้แนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) เป็นทั้งแนวทางปฏิบัติงาน เครื่องมือฝึกอบรม และกรอบสำหรับประเมินและพัฒนาความพร้อมของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงในตารางที่ 6

¹³ ที่มา: ผู้ศึกษาสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การสนทนากลุ่มและถอดบทเรียนระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน 2569 และข้อมูลจากการเปิดศูนย์บูรณาการคัดแยกตามกลไก NRM จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 28 กรกฎาคม และ 3 สิงหาคม 2569

ตารางที่ 6 แสดงกรอบข้อเสนอแนะเชิงระบบ 8 ด้าน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของกลไก NRM ในระดับพื้นที่ชายแดนให้เข้มแข็งในระยะยาว

ระบบสนับสนุน	สาระสำคัญและแนวปฏิบัติที่เสนอแนะ
1. การพัฒนาความรู้และทักษะ (Knowledge & Skills)	- จัดหลักสูตรอบรมร่วมระหว่างหน่วยงานด้านหน้าและทีมสหวิชาชีพ - เน้นหัวข้อสำคัญ อาทิ หลัก NRM ข้อบังคับการค้ำมนุษย์/การบังคับใช้แรงงาน การบังคับกระทำความผิดทางอาญา (forced criminality) หลักไม่ลงโทษผู้เสียหาย การสัมภาษณ์แบบคำนึงถึงบาดแผลทางจิตใจ (trauma-informed) ความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ และการประสานงานข้ามพรมแดน - วิธีฝึกอบรม เน้นการใช้กรณีศึกษาจริงในพื้นที่ชายแดน
2. การซ้อมแผนจำลองสถานการณ์ (Simulation & Drills)	- จัดจำลองสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนอย่างสม่ำเสมอ (เช่น กลุ่มใหญ่ ไม่มีเอกสารประจำตัว ไม่เข้าใจภาษาไทย เสี่ยงถูกตามคุกคาม หรือการส่งกลับข้ามพรมแดน) เพื่อประเมินความเร็วในการตอบสนอง ความเพียงพอของทรัพยากร และการคุ้มครองสิทธิ
3. การจัดระบบประสานงาน (Coordination System)	- กำหนดโครงสร้างประสานงานที่ชัดเจน ระบุหน่วยงานประสานหลัก จังหวัด รายชื่อผู้ประสานแต่ละหน่วยงาน ช่องทางติดต่อใน-นอกเวลาราชการ ลำดับการยกระดับสถานการณ์ และกลไกประชุมด่วน - อัปเดตข้อมูลผู้ประสานงานสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้ระบบสะดุดเมื่อเกิดการเปลี่ยนตัวบุคคล
4. การจัดเตรียมทรัพยากร (Resource Allocation)	- จัดทำทำเนียบบัญชีทรัพยากรที่เรียกใช้ได้จริง (ล่ามแปลภาษา นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา บุคลากรแพทย์ ที่พักปลอดภัย ยานพาหนะ งบฉุกเฉิน ที่ปรึกษากฎหมาย) - กำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนการขอใช้ทรัพยากรแต่ละประเภทให้ง่ายและเร็วเพื่อให้นำมาใช้ได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุ
5. การทบทวนเคสและการจัดการความรู้ (Case Review & Knowledge Management)	- ทำ Case Review หลังเสร็จสิ้นการทำงานในแต่ละกรณี (ไม่เปิดเผยข้อมูลระบุตัวตน) เพื่อประเมินหาจุดที่ล่าช้า จุดที่ประสานงานติดขัด หรือความเสี่ยงในการละเมิดสิทธิ แล้วนำมาปรับปรุงระบบ SOP ต่อไป
6. การพัฒนาระบบข้อมูล (Data System)	- พัฒนาระบบข้อมูลกลางเชื่อมต่อกับกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ (รับแจ้ง คัดกรอง คัดแยก ช่วยเหลือ ติดตาม) กำหนดรหัสกรณีเฉพาะเพื่อความปลอดภัย - ใช้ประโยชน์ข้อมูลภาพรวมเพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม รูปแบบการแสวงประโยชน์ พื้นที่เสี่ยง และทรัพยากรที่ยังขาดแคลนในระดับจังหวัด

ระบบสนับสนุน	สาระสำคัญและแนวปฏิบัติที่เสนอแนะ
7. ความร่วมมือข้ามพรมแดน (Border Cooperation)	- ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านระดับ จังหวัด-แขวง และพื้นที่ด่านชายแดน เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูล พิสูจน์ตัวตนประสานส่งกลับปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี ภายใต้หลักอธิปไตย กฎหมาย และสิทธิมนุษยชน
8. การป้องกันปัญหาที่ต้นเหตุ (Root-cause Prevention)	- นำข้อมูลจากผลการศึกษาและกรณีศึกษาไปชี้เป้าความเสี่ยงเชิงป้องกันในชุมชน (เช่น ปัญหาหนี้สิน ว่างาน การตกเป็นเหยื่อโฆษณาออนไลน์) จัดกิจกรรมแนะแนวทำงานอย่างปลอดภัย พัฒนาอาชีพ และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชน

โดยสรุป การพัฒนากลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงรายจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยง “คน กระบวนการ ข้อมูล ทรัพยากร และความร่วมมือ” เข้าด้วยกัน ภายใต้การยึดบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงก่อน คัดแยกเมื่อมีความพร้อม รักษาความลับ และไม่ลงโทษจากการกระทำที่เป็นผลโดยตรงจากการตกเป็นผู้เสียหาย ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ควรทำหน้าที่มากกว่าเอกสารกำหนดขั้นตอน แต่ต้องเป็นเครื่องมือสำหรับการประสานงาน การฝึกปฏิบัติ การจัดสรรทรัพยากร การติดตามผล และการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ระดับพื้นที่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ชายแดนที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงสรุปผลการศึกษาปัญหาการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ

(National Referral Mechanism: NRM) ชายแดนไทย-ลาว-เมียนมา

บทที่ 3

ข้อเสนอ

3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ข้อเสนอในส่วนนี้ได้มาจากการสังเคราะห์ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา ข้อจำกัด และ ช่องว่างในการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานด้านหน้าใน พื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยผู้ศึกษาได้นำข้อค้นพบแต่ละประเด็นมาพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ พร้อมกำหนดแนวทางที่ควรปฏิบัติและแนวทางที่ควรหลีกเลี่ยง เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ ปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ข้อเสนอเชิง นโยบาย โดยจำแนกเป็นแนวทางที่ควรปฏิบัติและแนวทางที่ควรหลีกเลี่ยง ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติในจังหวัด เชียงราย

ประเด็นเชิง นโยบาย	แนวทางที่ควรปฏิบัติ	แนวทางที่ควรหลีกเลี่ยง	ผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้น
1. การบูรณาการ ระบบสนับสนุน	- กำหนดนโยบายเชื่อมโยง องค์ประกอบ 5 มิติ ได้แก่ บุคลากร กระบวนการ ข้อมูล ทรัพยากร และ ความร่วมมือ ให้เป็นระบบเดียวกัน พร้อมกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ หลัก หน่วยงานสนับสนุน และ กรอบเวลาในแต่ละขั้นตอน	- ไม่ควรดำเนินงานแบบ แยกส่วนตามภารกิจของแต่ละ หน่วยงาน หรือขาด กลไกเชื่อมโยงระหว่าง หน่วยงานด้านหน้า ทีมสห วิชาชีพ หน่วยคุ้มครอง และภาคประชาสังคม	- ลดช่องว่างในการ ประสานงาน และ ทำให้การส่งต่อ บุคคลที่อาจเป็น ผู้เสียหายมีความ ต่อเนื่อง
2. การยึดบุคคลที่ อาจเป็นผู้เสียหาย เป็นศูนย์กลาง	- เมื่อพบข้อบ่งชี้เบื้องต้น ควรให้ บุคคลเข้าถึงความปลอดภัย ปักจี้พื้นฐาน การรักษาพยาบาล การสนับสนุนด้านจิตใจ ล่าม และ ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ โดยไม่ต้องรอผล การคัดแยกอย่างเป็นทางการ	- ไม่ควรชะลอความ ช่วยเหลือจนกว่าการคัด แยกจะแล้วเสร็จ และไม่ ควรด่วนตัดสินใจสันนิษฐานจาก ความผิดที่ปรากฏภายนอก	- บุคคลที่อาจเป็น ผู้เสียหายได้รับการ คุ้มครองอย่าง พันท่วงทีและลด ความเสี่ยงที่จะ ได้รับผลกระทบซ้ำ

ประเด็นเชิงนโยบาย	แนวทางที่ควรปฏิบัติ	แนวทางที่ควรหลีกเลี่ยง	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
3. การใช้หลักไม่ลงโทษ	- กำหนดแนวทางให้หน่วยงานคัดกรอง ทีมสหวิชาชีพ และฝ่ายบังคับใช้กฎหมายตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างการตกเป็นผู้เสียหายกับการกระทำความผิดก่อนดำเนินคดี โดยพิจารณาเป็นรายกรณี	- ไม่ควรดำเนินคดีโดยพิจารณาเฉพาะฐานความผิดที่ปรากฏ และไม่ควรถือความว่าหลักไม่ลงโทษเป็นการยกเว้นความรับผิดโดยอัตโนมัติ	- การบังคับใช้กฎหมายมีความสมดุลระหว่างการดำเนินคดีกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย
4. การพัฒนาความร่วมมือเชิงสถาบัน	- กำหนดจุดประสานงานหลักตามตำแหน่งและภารกิจ จัดทำบัญชีผู้ประสานงาน ระบบเวรนอกเวลา ราชการ ชุมชนเจ้าหน้าที่สำรอง และช่องทางประสานงานที่เป็นทางการ	- ไม่ควรพึ่งพาหมายเลขโทรศัพท์ส่วนตัว ความคุ้นเคย หรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เป็นกลไกหลัก	- ระบบประสานงานดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แม้มีการโยกย้ายหรือเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงาน
5. การกำกับ ติดตาม และจัดการความรู้	- กำหนดให้มีการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน การประเมินผล และการปรับปรุงแนวทางปฏิบัติงาน มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ	- ไม่ควรยุติการดำเนินงานเมื่อปิดกรณี โดยไม่นำปัญหาและบทเรียนมาปรับปรุงระบบ	- เกิดการเรียนรู้เชิงระบบและพัฒนากลไก NRM ให้เหมาะสมกับบริบทชายแดนเชียงราย

จากตารางที่ 8 พบว่า แนวทางเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในบริบทพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย มีสาระสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ การบูรณาการระบบสนับสนุน การยึดบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง การใช้หลักไม่ลงโทษ การพัฒนาความร่วมมือเชิงสถาบัน และการกำกับ ติดตาม และจัดการความรู้ โดยแนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับรูปแบบการดำเนินงานจากการทำงานแบบแยกส่วนของแต่ละหน่วยงานไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบที่เชื่อมโยงบุคลากร กระบวนการ ข้อมูล ทรัพยากร และความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ

นอกจากนี้ การดำเนินงานควรให้ความสำคัญกับการคุ้มครองบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหาย ตั้งแต่ระยะแรก โดยสามารถเข้าถึงความปลอดภัย การรักษาพยาบาล การสนับสนุนด้านจิตใจ ล่าม และข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิได้โดยไม่ต้องรอผลการคัดแยกอย่างเป็นทางการ ควบคู่กับการนำหลักไม่

ลงโทษมาใช้โดยพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างการตกเป็นผู้เสียหายกับการกระทำความผิดเป็นรายกรณี เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

ในด้านการประสานงาน ควรยกระดับจากการพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนบุคคลไปสู่ความร่วมมือเชิงสถาบัน โดยกำหนดผู้ประสานงานตามตำแหน่งและภารกิจ มีระบบเวรนอกเวลาราชการ เจ้าหน้าที่สำรอง และช่องทางการประสานงานที่เป็นทางการ เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง แม้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันควรมีกระบวนการกำกับ ติดตาม ทบทวนผลการปฏิบัติงาน และถอดบทเรียนจากแต่ละกรณี เพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น แนวทางจึงมุ่งพัฒนากลไก (National Referral Mechanism: NRM) ให้เป็นระบบที่สามารถคุ้มครองบุคคลได้อย่างทั่วถึง มีการประสานงานที่ต่อเนื่อง บังคับใช้กฎหมายโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหาย และสามารถนำบทเรียนจากการปฏิบัติงานกลับมาพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับบริบทชายแดนจังหวัดเชียงรายได้อย่างต่อเนื่อง

3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต การคุ้มครองและช่วยเหลือบุคคลที่ประสบปัญหาทางสังคม ตลอดจนการประสานและบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภารกิจดังกล่าวมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) โดยเฉพาะในมิติการช่วยเหลือและคุ้มครองบุคคลที่เป็นหรืออาจเป็นผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ ซึ่งต้องอาศัยการประสานการดำเนินงานตั้งแต่การรับแจ้ง การประเมินความจำเป็น การคัดกรอง การคัดแยก การจัดบริการ การส่งต่อ การคุ้มครองสิทธิ ตลอดจนการติดตามผลภายหลังการส่งต่อ

ในระดับพื้นที่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงรายมีบทบาทในการประสานการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในระดับจังหวัด โดยเชื่อมโยงหน่วยงานด้านหน้า ทีมสหวิชาชีพ หน่วยคุ้มครอง และหน่วยงานปลายทาง เพื่อให้กระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ประสิทธิภาพของกลไก (National Referral Mechanism-NRM) จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงองค์ประกอบด้านบุคลากร กระบวนการ ข้อมูล ทรัพยากร และความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ข้อเสนอในการพัฒนาระบบงบประมาณสนับสนุน การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน การพัฒนาศักยภาพทีมสหวิชาชีพ และการสร้างระบบประสานงานระหว่างหน่วยงาน จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ และสามารถนำไปใช้เพื่อยกระดับการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในระดับพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายสามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้ศึกษาได้จำแนกข้อเสนอเชิงปฏิบัติการตามขั้นตอนของกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism-NRM) ตั้งแต่การรับแจ้งจนถึงการปิดกรณีและติดตามผล ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แนวทางที่ควรปฏิบัติและควรหลีกเลี่ยงในการดำเนินงานตามกลไก NRM

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางที่ควรปฏิบัติ	แนวทางที่ควรหลีกเลี่ยง
1. การเผชิญเหตุและรับแจ้ง	1) ใช้ชุดข้อมูลขั้นต่ำ ได้แก่ สถานที่เกิดเหตุ จำนวนบุคคล เพศ อายุโดยประมาณ สัญชาติ ภาษา สุขภาพ และความเสี่ยงด้านความปลอดภัย 2) กำหนดจุดประสานงานเดียวและระบบเรกนอกเวลาราชการ 3) เตรียมแผนรองรับกรณีบุคคลจำนวนมาก 4) แจ้งข้อมูลแก่หน่วยงานปลายทางล่วงหน้า	1) ไม่ควรส่งต่อบุคคลโดยไม่มีข้อมูลพื้นฐานหรือไม่ได้แจ้งหน่วยงานปลายทาง 2) ไม่ควรเปิดเผยชื่อ ภาพ หรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ 3) ไม่ควรให้บุคคลที่อาจเกี่ยวข้องกับ การแสวงหาประโยชน์อยู่ร่วมกับบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหาย
2. การคัดกรองเบื้องต้น	1) จัดพื้นที่สัมภาษณ์ที่เป็นส่วนตัวและปลอดภัย 2) ใช้ล่ามที่มีความสามารถ มีจริยธรรม และไม่มีผลประโยชน์ขัดกัน 3) มอบหมายผู้จัดการรายกรณีเป็นผู้ประสานข้อมูล 4) วางแผนสัมภาษณ์ร่วมเพื่อลดการสัมภาษณ์ซ้ำ 5) คำนึงถึงเพศ อายุ ภาษา วัฒนธรรม สุขภาพ และสภาวะทางจิตใจ	1) ไม่ควรด่วนสรุปสถานะจากการเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือการกระทำผิดที่ปรากฏภายนอก 2) ไม่ควรสัมภาษณ์ในพื้นที่เปิดเผยหรือมีลักษณะกดดัน 3) ไม่ควรให้หลายหน่วยงานสัมภาษณ์ เหตุการณ์สะเทือนใจซ้ำโดยไม่จำเป็น 4) ไม่ควรใช้บุคคลในกลุ่มเดียวกันเป็นล่ามโดยไม่ตรวจสอบ
3. การคัดแยกและระยะฟื้นฟูไต่ตรง	1) วิเคราะห์ข้อเท็จจริงตั้งแต่การชักชวน การเดินทาง การควบคุม การยึดเอกสาร การสร้างภาระหนี้ และการแสวงหาประโยชน์ 2) เปิดโอกาสให้บุคคลพักฟื้นและได้รับข้อมูลก่อนตัดสินใจ	1) ไม่ควรคัดแยกจากพลติการณ์ภายนอกหรือเอกสารเพียงด้านเดียว 2) ไม่ควรเร่งรัดให้ถ้อยคำในขณะที่บุคคลยังไม่พร้อม

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางที่ควรปฏิบัติ	แนวทางที่ควรหลีกเลี่ยง
	3) จัดกิจกรรมดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต 4) ประสานฝ่ายกฎหมายเมื่อพบข้อบ่งชี้ว่าบุคคลอาจถูกบังคับให้กระทำความผิด	3) ไม่ควรปล่อยให้ระยะฟื้นฟูและไตร่ตรองเป็นเพียงช่วงพักรอโดยไม่มีแผนช่วยเหลือ 4) ไม่ควรใช้ผลการคัดกรองเบื้องต้นแทนผลการคัดแยกอย่างเป็นทางการ
4. การคุ้มครองและช่วยเหลือ	1) จัดทำแผนช่วยเหลือรายบุคคลตามความจำเป็นและความเปราะบาง 2) จัดเตรียมล่าม บุคลากรหญิง ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต และบริการทางการแพทย์ 3) จัดระบบงบประมาณฉุกเฉินและทรัพยากรสำรอง 4) ควบคุมการเข้าออกและรักษาความลับ 5) ทบทวนแผนช่วยเหลือร่วมกับผู้รับการคุ้มครองเป็นระยะ	1) ไม่ควรจัดบริการในรูปแบบเดียวกันแก่ทุกคน 2) ไม่ควรให้เจ้าหน้าที่สำรองจ่ายค่าใช้จ่ายเป็นการส่วนตัว 3) ไม่ควรเปิดเผยข้อมูลแก่สื่อหรือบุคคลภายนอกโดยไม่ได้รับอนุญาต 4) ไม่ควรจัดสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้รับการคุ้มครองรู้สึกเหมือนเป็นผู้กระทำความผิด
5. การปิดกรณีและติดตามผล	1) ใช้แบบตรวจสอบก่อนปิดกรณี 2) ประเมินความปลอดภัย ความพร้อม และระบบสนับสนุนในพื้นที่ปลายทาง 3) ตรวจสอบการคืนเอกสารและทรัพย์สิน 4) ชี้แจงทางเลือกเพื่อให้บุคคลตัดสินใจโดยมีข้อมูลเพียงพอ 5) กำหนดช่องทางติดตามผลที่ปลอดภัยและได้รับความยินยอม	1) ไม่ควรปิดกรณีเพียงเพราะมีการส่งตัวกลับหรือออกจากสถานคุ้มครองแล้ว 2) ไม่ควรส่งกลับโดยยังไม่ได้ประเมินความเสี่ยง 3) ไม่ควรติดตามผลผ่านช่องทางที่อาจเปิดเผยสถานะของผู้เสียหาย 4) ไม่ควรยุติการช่วยเหลือโดยไม่มีหน่วยงานรับช่วงหรือแผนติดตาม
6. การทบทวนและพัฒนาระบบ	1) จัดประชุมทบทวนหลังการปฏิบัติงานแต่ละกรณี 2) รวบรวมปัญหาและบทเรียนเข้าสู่ระบบจัดการความรู้ 3) ปรับปรุง SOP รายชื่อผู้ประสานงาน และข้อมูลทรัพยากรให้เป็นปัจจุบัน 4) ซ้อมแผนกรณีนอกเวลาราชการและกรณีบุคคลจำนวนมาก	1) ไม่ควรใช้การทบทวนเพื่อก้าวโทษผู้ปฏิบัติงาน 2) ไม่ควรเก็บบทเรียนไว้เฉพาะบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง 3) ไม่ควรใช้ SOP เดิมต่อไปโดยไม่มีการประเมินความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า การพัฒนากลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism-NRM) ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกำหนัดขั้นตอนปฏิบัติงานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องควบคู่กับการกำหนดสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานควรหลีกเลี่ยง โดยเฉพาะการด่วนตัดสินใจจากความรู้สึกที่ปรากฏ การสัมภาษณ์ซ้ำ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การประสานงานแบบไม่เป็นทางการ และการปิดกรณี โดยยังไม่ได้ประเมินความปลอดภัย ทั้งนี้ การกำหนดแนวทางทั้งสองด้านจะช่วยให้ทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานด้านหน้ามีกรอบการตัดสินใจที่ชัดเจน ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการคุ้มครองบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากแนวทางตามข้อเสนอข้างต้นนั้น เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอ ดังนี้

1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรริเริ่มและขับเคลื่อนให้มีระบบงบประมาณบูรณาการร่วมระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้อง หรือจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน หรือวงเงินสำรองจ่ายฉุกเฉินระดับพื้นที่ สำหรับภารกิจตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ขยายแดนโดยเฉพาะ

2) จังหวัดเชียงราย โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ควรกำหนดนโยบายและสั่งการให้หน่วยงานในพื้นที่ของทุกกระทรวง ยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ในฐานะข้อตกลงและหลักปฏิบัติร่วมของจังหวัด โดยอาศัยกลไกของคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดในการกำกับดูแล ทั้งนี้ เพื่อยกระดับกระบวนการประสานงานให้เป็นระบบทางการเชิงสถาบัน มีการระบุเจ้าภาพหลัก หน่วยงานสนับสนุน ข้อมูลขั้นต่ำที่ต้องส่งต่อ และจุดประสานงานตามตำแหน่งหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาความเข้าใจข้อบ่งชี้ที่แตกต่างกัน ลดความล่าช้าและการสอบถามซ้ำซ้อน ตลอดจนสร้างความพร้อมของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองสิทธิบุคคลตั้งแต่จุดแรกรับจนถึงการส่งกลับและติดตามผลได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565.

คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565.

จังหวัดเชียงราย. “แผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM): กิจกรรมศูนย์บูรณาการคัดแยกจังหวัดเชียงราย ระยะไม่เกิน 15 วัน.” เอกสารภายใน, ม.ป.ป.

จังหวัดเชียงราย. แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2569). เชียงราย: สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2569.

จังหวัดเชียงราย. “มอบหมายภารกิจและแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM).” เอกสารภายใน, ม.ป.ป.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 29 ก (6 กุมภาพันธ์ 2551): 28-49 รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติม.

ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย. “รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย ประจำปี 2567.” เอกสารประกอบการประชุมระดับคณะทำงานหุ้นส่วนลุ่มน้ำโขง-สหรัฐฯ ประจำปี ค.ศ. 2024. เชียงราย: ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย, 2567.

ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย. รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย ปีงบประมาณ 2568. เชียงราย: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, 2568.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. “ภาพรวมของปัญหาการค้ามนุษย์ในบริบทชายแดนลาว-ไทยในปัจจุบัน: สิ่งท้าทายและแนวโน้มใหม่.” เอกสารประกอบการประชุมแลกเปลี่ยนบทเรียนและประสบการณ์ด้านการป้องกันและยับยั้งการค้ามนุษย์, 27 กุมภาพันธ์ 2569, เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. “ข้อมูลการประชุมหารือแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ที่ลักลอบเข้าไปทำงานผิดกฎหมายและอาจตกเป็นเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำ.” เอกสารภายใน, การประชุมวันที่ 24-25 มิถุนายน 2569, เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. “รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมในการขับเคลื่อนกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ประจำปีงบประมาณ 2567.” เอกสารภายใน. เชียงราย: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, 2567.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. “โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมสยามไทรเอนกเกิ้ล ตำบลเวียงอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.” เอกสารโครงการ. เชียงราย: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, 2569.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. “ประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมา ครั้งที่ 32 ด้านการบริหารจัดการรายกรณี ส่งกลับและคืนสู่สังคมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์: ผู้เสียหายของจังหวัดเชียงราย จำนวน 2 ราย.” เอกสารประกอบการประชุม, 2568.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. “ประเด็นของจังหวัดเชียงรายในการประชุม CMM ครั้งที่ 32.” เอกสารประกอบการประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมา ครั้งที่ 32 ด้านการบริหารจัดการรายกรณี การส่งกลับและคืนสู่สังคมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์, 14-15 สิงหาคม 2568, โรงแรมเดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

- International Organization for Migration. Trafficking in Persons Handbook: Handbook for Frontline Officers to Screen, Identify and Refer Potential Trafficking in Persons Victims. Bangkok: IOM Thailand, 2023.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Online Scam Operations and Trafficking into Forced Criminality in Southeast Asia: Recommendations for a Human Rights Response. Bangkok: OHCHR Regional Office for South-East Asia, 2023.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2014.
- United Nations Office on Drugs and Crime. Transnational Organized Crime and the Convergence of Cyber-Enabled Fraud, Underground Banking and Technological Innovation in Southeast Asia: A Shifting Threat Landscape. Bangkok: UNODC Regional Office for Southeast Asia and the Pacific, 2024.
- United States Department of State. 2022 Trafficking in Persons Report: Thailand. Washington, DC: United States Department of State, 2022.

การสัมภาษณ์และข้อมูลภาคสนาม

- นายจักรวาล ชุ่มมงคล. ที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.
- นางสาวดรุณี มะโนรักษ์. มูลนิธิศูนย์ชีวิติใหม่ สาขาเชียงราย. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2569.
- นางสาวถิรนนท์ โชติกอภา. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.
- นายนครินทร์ เข้มทอง. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.
- นางสาวนารา พิสัยเลิศ. มูลนิธิศูนย์ชีวิติใหม่ สาขาเชียงราย. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2569.
- นางสาวปณิดา ประวิง. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.
- นายปฐมพงษ์ ตากองแก้ว. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

ร้อยตำรวจเอก พิทักษ์พงศ์ หมั่นงาน. ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

นางสาวยุเรศ ห้วนนา. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2569.

พันตำรวจโท วิชัย ปันนา. ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

นายสืบศักดิ์ อีสสระ. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

นายสุรกิจ สวนดอก. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

นายอนันต์ ศรีมีโน. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2569.

นางสาวอัจฉราพร คิตติ. สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

นางสาวเอมอร สุระจิตร. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 3 สิงหาคม 2569.

การสนทนากลุ่มและการถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย. โรงแรมสยามไทรแอ่งก๊อ อำเภอยางสัก จังหวัดเชียงราย, 18-19 มิถุนายน 2569.

ข้อมูลการเปิดศูนย์บูรณาการคัดแยกตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 ครั้ง. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย, 17 กรกฎาคม, 28 กรกฎาคม และ 3 สิงหาคม 2569.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ภาพการสนทนากลุ่มและการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วม
 เวทีโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนผู้ปฏิบัติงาน
 ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
 วันที่ 18-19 มิถุนายน 2569 ณ โรงแรมสยามไทรแอ่งก๊อ อำเภอสองแคว จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ข.

ภาพการปฏิบัติหน้าที่ ณ ศูนย์บูรณาการคัดแยกตามกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM)

จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 ครั้ง (17 กรกฎาคม, 28 กรกฎาคม และ 3 สิงหาคม 2569)

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา จำนวน 15 คน ประกอบไปด้วย

- 1) สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงราย
 - นางสาวอัจฉราพร คิตดี
- 2) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงราย
 - นางสาวเอมอร สุระจิตร
 - นายปฐมพงษ์ ตากองแก้ว
- 3) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย
 - นายนครินทร์ เข้มทอง
 - สิบศักดิ์ อีสสระ
 - นายสุรกิจ สวนดอก
 - นางสาวปณิดา ประวิง
 - นางสาวถิรนนท์ โชติกอภา
- 4) ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย
 - พันตำรวจโทวิชัย ปันนา
 - ร้อยตำรวจเอกพิทักษ์พงศ์ หมั่นงาน
- 5) ที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงราย
 - นายจักรารุช ชุ่มมงคล
- 6) สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย
 - นางสาวมยุเรศ ห้วนนา
 - นายอนันต์ ศรีมโน
- 7) มูลนิธิศูนย์ชีวิตใหม่ สาขาเชียงราย
 - นางสาวนารา พิสัยเลิศ
 - นางสาวดรุณี มะโนรักษ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

ดร. วินัย เก่งสุวรรณ

ประวัติการศึกษา

- พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- ผู้อำนวยการสื่อสารองค์กร กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 1 ปี
- ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอาชีพคนพิการ (โรงงานปีสากล) 3 ปีครึ่ง
- ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 3 ปีครึ่ง
- ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2 เดือน
- ผู้อำนวยการกองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 4 เดือน
- ปัจจุบัน ตำแหน่งพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2567 เป็นต้นมา

ตำแหน่งปัจจุบัน

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย
ศาลากลางจังหวัดเชียงราย ชั้น 1 ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย
จังหวัดเชียงราย 57100